

Till:

Region Skånes kulturnämnd

Yttrande remissversion Regional kulturplan för Skåne 2025–2028

Sammanfattning

Skånes Arkivförbund:

- bifaller Region Skånes kulturnämnds remissversion av den regionala kulturplanen för perioden 2025-2028.
- saknar dock kulturpolitiska mål i den regionala kulturplanen som synliggör och adresserar de enskilda arkiven som utvecklingsområde.
- efterlyser i den regionala kulturplanen ett uppmärksammande av de ökade utmaningarna som rör bevarandeinstitutioners samlingsförvaltning; möjligheter att skapa hållbara förutsättningar för en ansvarsfull förvaltning av samlingar.

Skånes Arkivförbunds utgångspunkt

Skånes Arkivförbund har med stort intresse tagit del av kulturnämndens remissversion av den nya regionala kulturplanen för perioden 2025–2028. Vi är särskilt intresserade av hur kulturnämnden ser på den regionala enskilda arkivverksamhetens status och möjligheter till utveckling. För Arkivförbundet är det av primär betydelse att utvärdera hur Region Skånes förslag till regional kulturplan kan skapa gynnsamma förutsättningar för en fortsatt framgångsrik utveckling av enskild arkivverksamhet i vår region.

Vi är angelägna om att förstå hur den nya kulturplanen kan påverka både våra egna och våra medlemsarkivs möjligheter att förbättra verksamheten när det gäller insamling, vård, bevaring och tillgängliggörande av enskilda arkiv i en främjande riktning för Skåne som helhet.

1. Kulturens egenvärde, demokratiska grund och kraft i samhällsbygget

Skånes Arkivförbund ställer sig bakom och delar fullt ut de tre grundläggande principerna som ligger till grund för kulturpolitiken: kulturens egenvärde, kulturens demokratiska grund och kulturens kraft i samhällsbygget. Vi välkomnar särskilt betoningen av principen om armlängds avstånd, där politiken fastställer övergripande ramar och mål medan kulturlivets aktörer och sakkunniga bedömer innehållet och dess uttryck.

2. Kulturpolitiska mål

När det kommer till de kulturpolitiska målen på både regional och nationell nivå står Skånes Arkivförbund fullt bakom dem. Vi ser särskilt det betydelsefulla värdet i att man vill garantera att ett brett och varierat kulturellt utbud och en mångfald av berättelser är tillgängliga för alla oavsett individuella förutsättningar eller geografisk tillhörighet. Skånes Arkivförbunds verksamhet i Skåne strävar efter att lyfta fram och bevara det rika föreningslivet, näringsliv och civilsamhälle som präglar vår region, med målet att väcka intresse och engagemang för kulturarvet hos både unga och gamla.

3.2 Delaktighet och medskapande

Skånes Arkivförbund menar att den idéburna sektorn är en oerhört viktig del i att främja delaktighet och medskapande. Vi ställer oss därför positiva till att den idéburna sektorn, tillsammans med professionella kulturaktörer, kommuner och lokalsamhället, nämns under denna punkt.

Vår organisation och våra medlemsarkiv strävar aktivt efter att bevara och göra det rika kulturarvet från Skånes föreningsliv tillgängligt för allmänheten. Vi arbetar för att främja delaktighet och medskapande för alla åldersgrupper, inklusive barn och unga i skolåldern, äldre personer samt de nationella minoriteterna.

3.3 Kulturens rum och platser

Skånes Arkivförbund är helt enig med den regionala kulturplanen att kulturens rum och platser är arenor för kunskap, gemensamma upplevelser, reflektion, samtal och bildning och att det stärker förutsättningarna för ett demokratiskt samhälle. I kulturplanen framhålls också vikten av de fysiska mötesplatserna i samband med tilltagande digitalisering. Som exempel på kulturella rum och platser som bör vara tillgängliga för alla nämns bland annat museer och bibliotek, men inte arkiven. Det ser vi som en brist.

Arkiven utgör också viktiga kulturella rum och platser som är öppna för allmänheten att besöka vid intresse. Skånes Arkivförbund och våra medlemsarkiv välkomnar årligen flera besökare som vill ta del av handlingar från olika bevarade arkiv. Arkivförbundet arrangerar även studiebesök för allmänheten som är intresserade av att lära sig mer om vår verksamhet och det material som vi förvaltar. Därför anser vi att det är viktigt att också arkiven inkluderas som exempel på kulturella rum och platser.

3.4 Barns och ungas rätt till kultur

Skånes Arkivförbund stöder fullt ut Region Skånes målsättning att säkerställa att barn och unga, oavsett socioekonomisk bakgrund, har tillgång till en aktiv fritid med en mångfald av kulturaktiviteter, och att det är avgörande för vilket framtida samhälle vi skapar.

Genom Arkivförbundets breda utbud av aktiviteter riktade mot barn och unga strävar vi efter att erbjuda meningsfulla möjligheter till lärande och kulturellt utforskande. På våra skollovsevenemang välkomnar vi barn att delta i spännande berättelser och aktiviteter hämtade från våra arkiv, vilket inte bara främjar läslust och skrivförmåga, utan också uppmuntrar till kritiskt tänkande och reflektion.

4.4 Folkbildning

Under punkten folkbildning framhålls folkhögskolor och studieförbund som viktiga aktörer inom folkbildningen. Vi anser att detta begrepp kan vidgas för att inkludera även arkiven som en betydande infrastrukturell förutsättning för folkbildningen.

Arkiven spelar en avgörande roll för folkbildningen genom att fungera som förvarare av samhällets och individernas minnen och erfarenheter. Genom att tillhandahålla en rik mångfald av historiska dokument, handlingar och berättelser bidrar arkiven till en fördjupad förståelse för vår gemensamma historia och kulturarv. Vilket möjliggör för människor att utforska och lära sig om samhällets utveckling, traditioner och sin kulturella identitet.

Genom att erbjuda tillgång till historiskt material och kunskap om det förflutna främjar arkiven lärande och bildning på olika nivåer av samhället. För studenter och forskare utgör arkiven en ovärderlig källa till forskning och akademiskt arbete. För allmänheten erbjuder arkiven en möjlighet att få en djupare förståelse för historiska händelser och deras påverkan på dagens samhälle.

4.7 Kulturarv

Skånes Arkivförbund uppskattar Region Skånes vilja att främja samverkan, verksamhetsutveckling och professionella nätverk inom kulturarvsområdet. Vi ser också positivt på att fokus för Region Skånes utvecklingsarbete på kulturområdet, är att bland annat utveckla sektorns arbete med kulturarv som resurs för hållbar samhällsutveckling.

Samtidigt vill Arkivförbundet betona att vår syn på hållbar samhällsutveckling också inkluderar att uppmärksamma utmaningarna som bevarandeinstitutioner möter när det kommer till samlingsförvaltning, samt att skapa förutsättningar för en ansvarsfull förvaltning av samlingar. I Region Skånes kulturplan framgår inte tydligt gällande mål och strategier rörande vård av samlingar och kulturarv, vilket är avgörande för att vi som arkiv och kulturarvsinstitution ska ha något meningsfullt att förmedla.

I kulturplanen framhålls museilagen (2017:563), kulturmiljölagen (1988:950) och plan- och bygglagen (2010:900) som betydelsefulla för kulturarvssektorn. Här vill Skånes Arkivförbund komplettera bilden med att även arkivlagen (1990:782) och tryckfrihetsförordningen (1949:105) har betydelse för kultur-, kulturarvs- och specifikt arkivområdet.

Arkivlagen fastställer de grundläggande bestämmelserna för hur svenska myndigheter och andra statliga och kommunala beslutande organ ska hantera sina arkiv. Den föreskriver att myndigheternas arkiv ska bevaras, ordnas och vårdas för att möjliggöra tillgång till allmänna handlingar, för att uppfylla rättsväsendets och förvaltningens informationsbehov samt för forskningens behov.

Även om enskilda arkiv normalt inte omfattas av arkivlagen, kan allmänna handlingar som regleras av lagstiftningen förbli en del av enskilda eller icke-offentliga verksamheter. Det är därför möjligt att ett enskilt arkiv kan innehålla både allmänna handlingar och specifika enskilda handlingar, beroende på vilken del av organisationens verksamhet som omfattas av bestämmelserna om offentlighet. Ett exempel på detta är de handlingar från Skånes Bildningsförbund som förvaltas av Skånes Arkivförbund. Under en viss tidsperiod hade Skånes

Bildningsförbund ansvar för fördelningen av stadsbidrag till bildnings- och studieförbund i Skåne, vilket innebär att deras arkiv kan omfatta både allmänna handlingar och specifika enskilda handlingar.

Vidare noterar Skånes Arkivförbund att, liksom i tidigare kulturplaner, vi saknar de enskilda arkiven som utvecklingsområde synliggörs och problematiseras på den regionala och lokala politiska nivån. Samsyn rörande enskild arkivverksamhet är nödvändigt mellan region, kommun, kulturarvsinstitutioner och förbund. Skånes Arkivförbund medverkar gärna med perspektiv och resurser för en god kulturpolitik rörande enskild arkivverksamhet i Skåne.

Skånes Arkivförbunds verksamhet i relation till Region Skånes kulturpolitiska mål och utvecklingsområden

Skånes Arkivförbund finner att den regionala arkivverksamheten i Skåne är en betydande och har utmärkta förutsättningar att fungera som en kvalificerad resurs för att uppfylla Region Skånes kulturpolitiska mål enligt den kommande regionala kulturplanen för perioden 2025-2028. Med utgångspunkt från de föreslagna målen kan Arkivförbundet bidra till att uppnå dem genom att:

- Aktivt arbeta för ökad tillgång och tillgänglighet till enskilda arkiv.
- Aktivt arbeta för vidareutveckling av verksamheter riktade till skola, högskole- och universitetsutbildning och äldreomsorg.
- Utveckla verksamheten kring samtidsdokumentation av människors engagemang och vilja att göra sin röst hörd oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.
- Vidareutveckla former för utbyte mellan arkivförbundet, Skånes kommuner och föreningslivet främst utifrån erfarenheter från arkivets långsiktiga projekt "Rörelser i Skåne" samt från det nyligen avslutade kulturarvspedagogiska samarbetsprojektet "På Varje Plats".
- Medverka och utveckla samarbete och samverkansformer med övriga kultursektorn. Arkivförbundet söker aktivt nya samverkansformer och samverkansprojekt med kulturverksamheter i och utanför kulturarvssektorn.
- Underhålla och utveckla samarbetet med högskola och universitet bland annat genom fortsatt nära samarbete med bland annat arkivutbildningen vid Lunds universitet och Institutionen för kulturvetenskaper, samt arbeta för att underlätta och stimulera forskning i bevarade lokalhistoriska källor.
- Medverka och driva utbyte och samverkan inom Arkivförbundets verksamhetsområde med systerorganisationer i angränsande regioner, samt arbeta aktivt för samverkan och utbyte nationellt och över sektorsgränser.

För Skånes Arkivförbund

Anna Ketola, arkiv- och verksamhetschef